

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

**RADA EVROPY
EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
DRUHÁ SEKCE
VĚC BĚLEŠ A OSTATNÍ proti ČESKÉ REPUBLICE
(stížnost č. 47273/99)**

**ROZSUDEK
ŠTRASBURK
12. listopadu 2002**

*Tento rozsudek se stává konečným za podmínek stanovených v článku 44 odst. 2 Úmluvy.
Může být předmětem formálních úprav.
Pořízený překlad rozsudku do češtiny není překladem oficiálním.*

Ve věci Běleš a ostatní proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva (druhá sekce), zasedající jako Senát ve složení:

p. J.-P. COSTA, *předseda*,
p. A.B. BAKA,
p. GAUKUR JÖRUNDSSON,
p. K. JUNGWIERT,
p. V. BUTKEVYCH,
pí W. THOMASSEN,
p. M. UGREKHELIDZE, *soudci*,
a pí S. DOLLÉ, *tajemnice sekce*,

po poradě konané dne 22. října 2002,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat výše uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno stížností (č. 47273/99) směřující proti České republice, kterou dne 7. prosince 1998 podalo Soudu sedm občanů České republiky, a sice pan Pavel Běleš, paní Lenka Chvojková, paní Galina Krejčová, pan Josef Kreml, pan Petr Pudil, pan Zdeněk Procházka a pan Radomír Růžička („stěžovatelé“), na základě článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“).

2. Stěžovatele před Soudem zastupuje paní L. Čížková, členka České advokátní komory. Českou vládu („vláda“) zastupuje její zmocněnec pan V. Schorm.

3. Stěžovatelé zejména tvrdili, že v jejich případě došlo k porušení práva na spravedlivý proces a práva na přístup k soudu, která jsou zaručena článkem 6 odst. 1 Úmluvy.

4. Stížnost byla přidělena tehdejší třetí sekci Soudu (článek 52 odst. 1 Jednacího řádu Soudu). V souladu s článkem 26 odst. 1 Jednacího řádu Soudu byl uvnitř této sekce ustaven senát pověřený projednáním věci (článek 27 odst. 1 Úmluvy).

5. Dne 1. listopadu 2001 Soud změnil složení svých sekcí (článek 25 odst. 1 Jednacího řádu Soudu). Tato stížnost byla přidělena takto obměněné druhé sekci (článek 52 odst. 1).

6. Rozhodnutím ze dne 11. prosince 2001 senát prohlásil stížnost za přijatelnou.

7. Stěžovatelé i vláda předložili svá písemná vyjádření k odůvodněnosti stížnosti (článek 59 odst. 1 Jednacího řádu Soudu). Po dohodě se stranami senát rozhodl, že není důvodu pro konání ústního jednání ve věci samé (článek 59 odst. 2 *in fine* Jednacího řádu Soudu), a každá ze stran proto předložila své písemné stanovisko k vyjádření druhé strany.

SKUTKOVÝ STAV

I. OKOLNOSTI PŘÍPADU

8. Stěžovatelé jsou od roku 1991 členy Homeopatické společnosti, která je členem České lékařské společnosti J. E. Purkyně („Lékařská společnost“). Lékařská společnost je

dobrovolným sdružením fyzických osob – lékařů, farmaceutů a ostatních pracovníků ve zdravotnictví a příbuzných oborech –, a právnických osob. Jejím cílem je mimo jiné rozvoj a rozšiřování poznatků lékařských věd a příbuzných oborů a jejich využívání v péči o zdraví občanů, podílení se na zvyšování úrovně odborných znalostí svých členů, vytváření podmínek pro výměnu informací mezi členy i organizacemi a institucemi obdobného zaměření v České republice i v zahraničí a podpora činnosti odborných společností, spolků lékařů a dalších sdružení pracovníků ve zdravotnictví a příbuzných oborech.

9. Dne 20. listopadu 1996 rozhodl sjezd Lékařské společnosti o změně stanov doplněním článku 2 o odstavec 8, který stanovil, že „Česká lékařská společnost J. E. Purkyně dbá na to, aby její členové užívali pouze takových diagnostických, preventivních a léčebných postupů, jejichž povaha a účinek jsou v současnosti uznávanými vědeckými důkazy.“ Sjezd doporučil předsednictvu Lékařské společnosti, aby vyloučilo z řad jejích členů Homeopatickou společnost z důvodu, že nesplňuje podmínky upravené článkem 2 odst. 8 stanov.

10. Dne 20. prosince 1996 předsednictvo Lékařské společnosti rozhodlo na základě článku 2 odst. 8 stanov o vyškrtnutí Homeopatické společnosti ze seznamu členů Lékařské společnosti k 31. lednu 1996. Dopisem ze dne 30. prosince 1996 o tom předsednictvo informovalo stěžovatele.

11. Dne 20. ledna 1997 podalo jedenáct členů Homeopatické společnosti, mezi nimiž byli i stěžovatelé, proti Lékařské společnosti, podle § 15 zákona č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů, a podle § 80 c) občanského soudního řádu, návrh na určení neplatnosti změny stanov přijaté dne 20. listopadu 1996 a tím i neplatnosti vyškrtnutí jejich společnosti. Domáhali se rovněž toho, aby jejich společnosti bylo potvrzeno členství v Lékařské společnosti. Svůj postup odůvodňovali tím, že Lékařská společnost poškodila dobré jméno Homeopatické společnosti a u pacientů vyvolala pocit nedůvěry vůči lékařům praktikujícím homeopatii [což podle nich odůvodňuje jejich naléhavý právní zájem podle § 80 c) o.s.ř.]. Toto rozhodnutí považovali za svévolné, nezákonné a subjektivní, neboť nebylo přijato na základě odborného či vědeckého znaleckého posudku, a rovněž dle jejich názoru vytvořilo prostor pro neodůvodněnou diskriminaci některých léčebných metod.

12. Rozsudkem ze dne 2. října 1997 Obvodní soud pro Prahu 2 zamítl návrh stěžovatelů bez zkoumání meritorní stránky věci, přičemž mimo jiné uvedl:

„Soud se domnívá, že [stěžovatelé] se nemohou domáhat [prostřednictvím návrhu na určení neplatnosti ve smyslu § 80 c) občanského soudního řádu] (...) odstranění nezákonnosti rozhodnutí orgánu společnosti ani případně odstranění jeho rozporu se stanovami společnosti. [Podle § 15 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb.] může soud napadené rozhodnutí pouze přezkoumat, a nikoli je změnit či potvrdit. Institut přezkumného řízení je nyní obsažen v hlavě I. a II. části páté občanského soudního řádu, upravující správní soudnictví, a je ovládán principem kasace, podle něhož (...) je třeba vykládat analogicky i přezkum [rozhodnutí] ve smyslu § 15. Tento závěr podporují rovněž další ustanovení zákona č. 83/1990 Sb., která upravují působnost soudu, pokud se jedná o sdružení zřízená na základě tohoto zákona (§ 11 odst. 2 a § 13 odst. 3, v § 12 odst. 4 se odkazuje na ustanovení občanského soudního řádu upravující přezkoumání rozhodnutí jiných orgánů).“

13. Dne 19. prosince 1997 podali stěžovatelé proti tomuto rozsudku odvolání, v němž zejména tvrdili, že § 15 zákona č. 83/1990¹ Sb. neupřesňuje, o které ustanovení občanského soudního řádu by se jejich návrh měl opírat, a vzhledem k tomu, že Lékařská společnost není správním orgánem, nelze na tento případ použít pátou část občanského soudního řádu, která se uplatní pouze při přezkumu rozhodnutí správních orgánů. Pokud se navíc soud domníval, že není příslušný k rozhodování podle ustanovení, na něž stěžovatelé odkazovali, měl

¹ V originále rozsudku je nesprávně uveden rok 1993 (pozn. překl.).

usnesením řízení zastavit, nikoli návrh zamítnout. Podle názoru stěžovatelů z ustanovení občanského soudního řádu upravujících formu žaloby nevyplývá, že by měli povinnost svůj nárok podepřít o konkrétní ustanovení zákona nebo specifikovat způsob, jakým by měl soud postupovat, nýbrž že soud je v první řadě vázán obsahem návrhu.

14. Rozsudkem ze dne 16. dubna 1998 Městský soud v Praze potvrdil rozsudek obvodního soudu. Ve svém rozhodnutí uvedl, že stěžovatelé měli obvodnímu soudu podat návrh na přezkoumání předmětných rozhodnutí. Obvodní soud by potom o jejich návrhu rozhodoval podle § 250j odst. 1 občanského soudního řádu a buď by jej zamítl, pokud by došel k závěru, že rozhodnutí jsou v souladu se zákonem, anebo by tato rozhodnutí zrušil, pokud by tak usoudil z důvodů uvedených v § 15 odst. 2. Městský soud rovněž nevyhověl návrhu stěžovatelů na vyslovení přípustnosti dovolání proti svému rozsudku.

15. Dne 29. ledna 1998 stěžovatelé podali Ústavnímu soudu ústavní stížnost, kterou doplnili 9. července 1998. V ní uvedli, že chybným výkladem § 15 zákona č. 83/1990 Sb. jim Obvodní soud pro Prahu 2 omezil a dokonce znemožnil výkon práva na soudní ochranu zaručeného článkem 36 Listiny základních práv a svobod. Městskému soudu potom vytýkali, že neodpověděl na jejich námitku nepoužitelnosti páté části občanského soudního řádu na jejich případ. Stěžovatelé rovněž uvedli, že rozhodnutí Lékařské společnosti porušují jejich právo na svobodnou volbu povolání ve smyslu článku 26 Listiny a článku 8 Úmluvy, jejich svobodu vědeckého bádání zaručenou článkem 15² Listiny a svobodu sdružování podle článku 20 Listiny a článku 11 Úmluvy. Skutečnost, že vnitrostátní soudy nezkoumaly meritorní stránku návrhu stěžovatelů, navíc způsobila, že tvrzené zásahy do jejich práv nadále trvají.

16. Dne 12. srpna 1998 Ústavní soud vydal usnesení o nepřipustnosti stížnosti stěžovatelů z důvodu nevyčerpání všech vnitrostátních procesních prostředků, neboť stěžovatelé opomenuli podat dovolání. Ústavní soud se přitom opíral o ustanovení § 239 odst. 2 občanského soudního řádu.

II. PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO A ROZHODOVACÍ PRAXE

A. Ústavní právo

17. Článek 10 Ústavy České republiky (ve znění platném ke dni, kdy došlo k předmětným skutečnostem) stanoví, že ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem.

18. Podle článku 96 odst. 1 Ústavy mají všichni účastníci řízení před soudem rovná práva.

19. Podle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod se každý může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.

20. Článek 38 odst. 1 stanoví, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon.

² V originále rozsudku je nesprávně uveden článek 25 (pozn. překl.).

B. Zákon o sdružování občanů č. 83/1990 Sb.

21. Podle § 15 odst. 1 považuje-li člen sdružení rozhodnutí některého z jeho orgánů, proti němuž již nelze podat opravný prostředek, za nezákonné nebo odporující stanovám, může do 30 dnů ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však do 6 měsíců od rozhodnutí požádat okresní soud o jeho přezkoumání.

22. Podle odstavce 2 téhož paragrafu návrh na přezkoumání nemá odkladný účinek. Soud však může v odůvodněných případech výkon napadeného rozhodnutí pozastavit.

C. Občanský soudní řád (ve znění v té době platném)

23. § 5 stanoví, že soudy poskytují účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech.

24. § 42 odst. 4 upravující formální požadavky návrhu mimo jiné stanoví, že z podání musí být patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno. Kromě těchto obecných náležitostí požaduje § 79 odst. 1, aby návrh obsahoval jméno, povolání a bydliště účastníků (obchodní jméno nebo název a sídlo právnické osoby), popřípadě též jejich zástupců, a dále vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí z něj být patrné, čeho se navrhovatel domáhá.

25. § 43 odst. 1 stanoví, že předseda senátu vyzve účastníky k tomu, aby bylo opraveno nebo doplněno podání, které neobsahuje všechny stanovené formální náležitosti nebo které je nesrozumitelné nebo neurčité. K opravě podání určí lhůtu a účastníka poučí, jak je třeba opravu provést.

26. § 80 c) občanského soudního řádu stanoví, že soud, jemuž byla podána žaloba, může rozhodnout o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je-li na tom naléhavý právní zájem.

27. Čtvrtá část občanského soudního řádu upravuje opravné prostředky, a to odvolání, obnovu řízení a dovolání. Podle § 236 odst. 1 lze dovoláním napadnout pouze pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

28. Podle § 239 odst. 1 je dovolání přípustné proti rozhodnutí nebo usnesení odvolacího soudu ve věci samé, jímž bylo rozhodnutí soudu prvního stupně potvrzeno, jestliže se odvolací soud domnívá, že dovolání je odůvodněno tím, že se jedná o rozhodnutí po právní stránce zásadního významu. Přípustnost dovolání může odvolací soud vyslovit i bez návrhu.

29. Podle § 239 odst. 2 nevyhoví-li odvolací soud návrhu účastníka na vyslovení přípustnosti dovolání, který byl učiněn nejpozději před vyhlášením rozsudku nebo usnesení potvrzujícího rozhodnutí soudu prvního stupně, je dovolání podané tímto účastníkem přípustné, jestliže odvolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam.

30. Pátá část občanského soudního řádu upravuje správní soudnictví. § 244 stanoví, že ve správním soudnictví přezkoumávají soudy na základě žalob nebo opravných prostředků zákonnost rozhodnutí orgánů veřejné správy.

D. Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

31. Podle § 43 odst. 1 písm. e) soudce zpravodaj mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků usnesením návrh odmítne mimo jiné, je-li podaný návrh nepřipustný, nestanoví-li tento zákon jinak.

32. Podle § 72 odst. 1 má oprávnění podat ústavní stížnost každá fyzická osoba, jestliže tvrdí, že zásahem „orgánu veřejné moci“ bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním zákonem nebo mezinárodní smlouvou podle čl. 10 Ústavy.

§ 72 odst. 2 stanoví, že ústavní stížnost lze podat ve lhůtě 60 dnů ode dne doručení rozhodnutí o posledním prostředku, který zákon k ochraně práva poskytuje.

33. Podle § 75 odst. 1 je ústavní stížnost nepřipustná, jestliže stěžovatel nevyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje; za takový prostředek se nepovažuje návrh na povolení obnovy řízení. Podle odstavce 2 písmene a) téhož paragrafu Ústavní soud neodmítne přijetí ústavní stížnosti, i když nebyly vyčerpány všechny procesní prostředky, jestliže stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele a byla podána do jednoho roku ode dne, kdy ke skutečnosti, která je předmětem ústavní stížnosti, došlo.

E. Judikatura Ústavní soudu, na niž odkazuje vláda

34. V rozhodnutí sp. zn. IV ÚS 93/98 z 28. dubna 1998 Ústavní soud odmítl ústavní stížnost pro nevyčerpání všech procesních prostředků, které zákon poskytuje na ochranu práv (§ 75 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu) s tím, že pokud stěžovatel ve své ústavní stížnosti uvedl argumentaci obsahově totožnou s argumentací, kterou uváděl před obecnými soudy a kterou hodlal předestřít i dovolacímu soudu, může se jednat o nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků, pokud nevyužil svého práva podat dovolání podle § 239 odst. 2 občanského soudního řádu.

35. V rozhodnutí sp. zn. III ÚS 53/98 z 8. září 1998 Ústavní soud mimo jiné uvedl, že pokud odvolací soud nevyhověl návrhu na vyslovení přípustnosti dovolání, měli stěžovatelé právo podat dovolání podle § 239 odst. 2 občanského soudního řádu, neboť k tomu splňovali potřebné podmínky. Přesto však nevyčerpali tento opravný prostředek, který měli k dispozici, a proto nelze jejich ústavní stížnost přijmout.

36. Ve svém rozhodnutí sp. zn. II ÚS 113/97 z 8. října 1998 Ústavní soud konstatoval, že pokud odvolací soud nevyhoví návrhu na vyslovení přípustnosti dovolání, má navrhovatel přesto možnost obrátit se na dovolací soud podle § 239 odst. 2 občanského soudního řádu. Pokud této zákonné možnosti nevyužil, pak nevyčerpal všechny procesní prostředky, které zákon poskytuje na ochranu jeho práv.

37. Dne 8. července 1999 Ústavní soud v odůvodnění svého rozhodnutí sp. zn. III ÚS 224/98 mimo jiné uvedl, že pokud odvolací soud nevyhoví návrhu účastníka řízení na vyslovení přípustnosti dovolání, je pro přípustnost ústavní stížnosti nezbytně nutné, aby účastník podal dovolání podle § 239 odst. 2 občanského soudního řádu.

38. V rozhodnutí sp. zn. III ÚS 148/99 z 15. září 1999 Ústavní soud odmítl ústavní stížnost navrhovatelky s tím, že pokud účastník řízení navrhuje odvolacímu soudu vyslovení přípustnosti dovolání a tento soud návrhu nevyhoví, nevyčerpal účastník všechny opravné prostředky, jestliže nepodal dovolání k Nejvyššímu soudu, ačkoli svým návrhem podaným odvolacímu soudu k tomu vytvořil potřebné podmínky.

39. V rozhodnutí sp. zn. I ÚS 22/93 z 5. ledna 1995 se Ústavní soud mimo jiné vyslovil k přípustnosti ústavní stížnosti z hlediska dodržení stanovené zákonné lhůty v případě, kdy si stěžovatel není jist přípustností svého dovolání. Ústavní soud uvedl, že pokud se stěžovatelka rozhodla podat ve své věci dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu a není si jista přípustností svého dovolání, musí současně podat ústavní stížnost, aby nedošlo k překročení lhůty stanovené zákonem pro podání ústavní stížnosti.

40. V rozhodnutí sp. zn. I. ÚS 213/96 z 26. listopadu 1996 Ústavní soud uvedl, že vzhledem k tomu, že stěžovatel měl pochybnosti o přípustnosti svého dovolání, mohl zároveň podat ústavní stížnost, aniž by vyčkal rozhodnutí o přípustnosti dovolání, a to proto, aby se nevystavoval nebezpečí, že dojde k překročení zákonem stanovené lhůty pro podání ústavní stížnosti. Pokud by jeho dovolání bylo nepřipustné, konečným rozhodnutím v jeho věci by bylo rozhodnutí odvolacího soudu.

41. Stížnosti č. 73577/01 a č. 73403/01, které byly podány Soudu a následně oznámeny žalované vládě, mimo jiné ukazují, že současné podávání dovolání a ústavní stížnosti může být účinné pouze teoreticky: v uvedených případech stěžovatelé podali dovolání i ústavní stížnost současně. Jejich ústavní stížnosti byly odmítnuty pro nevyčerpání procesních prostředků s tím, že projednávání jejich dovolání před dovolacím soudem dosud neskončilo. Stěžovatelé znovu podali ústavní stížnosti poté, co dovolací soud rozhodl, že jejich dovolání je nepřipustné. Tentokrát je Ústavní soud odmítl pro opožděnost.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 ÚMLUVY

42. Stěžovatelé namítají, že vnitrostátní obecné soudy porušily jejich právo na spravedlivý proces, neboť odmítly projednání meritorní stránky jejich případu. Tvrdí rovněž, že došlo k porušení jejich práva na přístup k soudu, jelikož Ústavní soud odmítl jejich ústavní stížnost pro nevyčerpání procesních prostředků ochrany práva. Poukazují přitom na článek 6 odst. 1 Úmluvy, který zní:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě (...) projednána (...) soudem (...), který rozhodne o jeho občanských právech nebo povinnostech (...).“

A. K použitelnosti článku 6 Úmluvy

43. V daném případě je Soud toho názoru, že stěžovatelé v zásadě mohou nadále vykonávat lékařskou praxi, přestože byla Homeopatická společnost, jejímiž jsou členy, vyškrtuta z Lékařské společnosti. Rozhodnutím Lékařské společnosti však nepochybně došlo k omezení výkonu tohoto práva.

44. Proto se Soud domnívá, že napadená rozhodnutí vydaná proti stěžovatelům souvisejí s jejich „občanskými právy a povinnostmi“, a že tedy stěžovatelé měli právo na projednání své záležitosti „soudem“ ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy. Žádná ze stran nezpochybňuje použitelnost článku 6 odst. 1 Úmluvy.

B. K podstatě jednotlivých částí stížnosti

1. Část stížnosti týkající se spravedlivosti řízení před obecnými soudy

45. Stěžovatelé v první řadě namítají, že obecné soudy porušily jejich právo na spravedlivý proces, když odepřely projednání meritu jejich návrhu. V daném případě soudy shledaly, že stěžovatelé měli své argumenty uplatnit správním žalobou podle ustanovení občanského soudního řádu upravujících správní soudnictví.

a) Tvzení stran

46. Stěžovatelé tvrdí, že soudy měly přezkoumat meritorní stránku jejich případu v prvé řadě na základě obsahu jejich návrhu, a nikoli na základě ustanovení zákona, na něž v návrhu odkazovali. Soudy navíc v daném případě nesplnily svou povinnost poučit strany o jejich procesních právech a povinnostech a vyzvat je k případnému upřesnění návrhu za účelem odstranění veškerých pochybností.

47. Vláda připomíná, že soudní ochranu lze poskytovat pouze v řízení upraveném zákonem, a tím je v daném případě občanský soudní řád. Dále uvádí, že vnitrostátní soudy postupovaly v souladu se zákonem a neporušily žádnou ze svých povinností. Návrh stěžovatelů byl určitý a přesný, nebylo tedy zapotřebí odstraňovat žádné pochybnosti. Povinnost soudů poučit stěžovatele jakožto účastníky řízení se týká pouze jejich práv a povinností procesní povahy; soudy nemají povinnost poskytovat jim poučení o hmotném právu.

b) Hodnocení Soudů

48. Soud připomíná, že mu nepřísluší rozhodovat o skutkových či právních omylech, kterých se měly údajně dopustit vnitrostátní soudy, leda v případě a v rozsahu, v jakém by tím mohlo dojít k porušení práv a svobod zaručených Úmluvou (viz rozsudek ve věci *García Ruiz proti Španělsku* ze dne 21. ledna 1999, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1999-I, § 28). V daném případě se ustanovení občanského soudního řádu, o něž se opíraly vnitrostátní soudy, týkají pouze opravných prostředků proti správním rozhodnutím, a proto je podle všeho nelze na daný případ použít, jelikož Lékařská společnost je dobrovolným profesním sdružením, nikoli správním orgánem. Soud si je vědom, že stěžovatelé tuto skutečnost uvedli v řízení vedeném na vnitrostátní úrovni a že se k ní nevyjádřily ani soudy ani vláda. Soud rovněž poznamenává, že § 15 odst. 1 zákona o sdružování občanů neupřesňuje, které ustanovení občanského soudního řádu se má použít pro podání návrhu příslušnému soudu.

49. Soud již mnohokrát rozhodl, že právo na spravedlivý proces zaručené v článku 6 odst. 1 Úmluvy je třeba vykládat ve světle principu právního státu, jehož základním prvkem je mimo jiné zásada právní jistoty, která požaduje, aby byl zaručen účinný právní prostředek nápravy umožňující dovolávat se občanských práv (viz mimo jiné rozsudek ve věci *Brumarescu proti Rumunsku*, č. 28342/95, § 61, ESLP 1999-VII). Soud dále připomíná, že právní úprava formálních požadavků a lhůt, které je nutno dodržet při podání právního prostředku nápravy, směřuje k zajištění řádné správy soudnictví a zejména k dodržení výše uvedené zásady právní jistoty. Předmětná právní úprava a její použití by proto neměly účastníkům bránit v použití dostupného právního prostředku nápravy (viz rozsudek ve věci *Miragall Escolano a ostatní proti Španělsku*, č. 38366/97, § 33 a 36, ESLP 2000-I).

50. Jelikož se tato otázka dotýká zásady právní jistoty, nejedná se v daném případě o pouhý výkladový problém souladu s běžným zákonem, nýbrž o výklad procesního požadavku, který zamezil projednání meritorní stránky návrhu stěžovatelů, čímž došlo k porušení práva na účinnou soudní ochranu (viz *mutatis mutandis* výše uvedený rozsudek ve věci *Miragall Escolano a ostatní proti Španělsku*, § 37).

51. Na základě výše uvedených skutečností nelze stěžovatelům vytýkat, že se dopustili omylu, když svůj návrh opřeli o § 15 zákona č. 83/1990 Sb. ve spojení s § 80 c) občanského soudního řádu. Z tohoto důvodu se Soud domnívá, že pokud vnitrostátní soudy použily příliš přísný výklad procesního pravidla, na jehož základě odmítly rozhodnout o meritu věci, došlo tím k porušení samotné podstaty práva na projednání věci soudem, které je součástí práva na spravedlivý proces zaručeného článkem 6 odst. 1 Úmluvy.

52. K porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy tedy došlo.

2. Část stížnosti týkající se přístupu k Ústavnímu soudu

53. Stěžovatelé rovněž uvádějí, že došlo k porušení jejich práva na přístup k soudu, které je součástí práva na spravedlivý proces, a to z toho důvodu, že Ústavní soud odmítl jejich ústavní stížnost pro nevyčerpání všech procesních prostředků ochrany práva, konkrétně dovolání, přestože odvolací soud předtím nevyhověl jejich návrhu na vyslovení přípustnosti dovolání. Stěžovatelé tvrdí, že proto neměli k dispozici účinný právní prostředek nápravy k zajištění právní kontroly rozhodnutí odvolacího soudu, a přišli tak o možnost soudního projednání meritorní stránky jejich případu.

54. V daném případě se Ústavní soud opřel o § 239 odst. 2 občanského soudního řádu, podle nějž „nevyhoví-li odvolací soud návrhu účastníka na vyslovení přípustnosti dovolání, který byl učiněn nejpozději před vyhlášením rozsudku nebo usnesení potvrzujícího rozhodnutí soudu prvního stupně, je dovolání podané tímto účastníkem přípustné, jestliže odvolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam.“ Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost stěžovatelů je nepřipustná z toho důvodu, že nevyužili možnosti, kterou jim poskytuje § 239 odst. 2 občanského soudního řádu na ochranu práv, jichž se před tímto soudem domáhali.

a) Tvzení stran

55. Stěžovatelé uvádějí, že podáním dovolání se nestaví běh šedesátidenní lhůty pro podání ústavní stížnosti. Vzhledem k tomu, že dovolání je mimořádným opravným prostředkem, jehož přípustnost v daném případě závisela pouze na volném uvážení odvolacího soudu, stěžovatelé by se vystavovali nebezpečí, že dojde k překročení této lhůty, pokud by podali dovolání a toto bylo následně prohlášeno za nepřipustné. Skutečnost, že Ústavní soud nečiní rozdíl mezi řádnými a mimořádnými opravnými prostředky, a jeho požadavek na vyčerpání i těch procesních prostředků, jejich přípustnost závisí na volném uvážení odvolacího soudu, podle jejich názoru nepřispívají k řádnému fungování soudnictví a jsou v rozporu s judikaturou Soudu.

56. Vláda namítá, že podání k Ústavnímu soudu je podmíněno vyčerpáním všech procesních prostředků, které zákon poskytuje na ochranu práv, včetně dovolání. V této souvislosti odkazuje na judikaturu Ústavního soudu, podle níž je přípustnost ústavní stížnosti podmíněna předchozím podáním dovolání. Z toho plyne, že pokud odvolací soud nevyhoví návrhu stěžovatele na vyslovení přípustnosti dovolání, má tento stěžovatel přesto možnost obrátit se na odvolací soud podle § 239 odst. 2 občanského soudního řádu. Za předpokladu, že stěžovatel podá odvolacímu soudu návrh na vyslovení přípustnosti dovolání a tento soud jeho návrhu nevyhoví, je následně povinen toto dovolání přece jen podat, aby takto vyčerpal všechny procesní prostředky, které má k dispozici.

57. Stěžovatelé tento postup nedodrželi a nedomáhali se tedy ochrany svého práva v souladu s podmínkami stanovenými zákonem. Z tohoto důvodu vláda zastává názor, že tato část stížnosti je zjevně nepodložená.

58. Pokud se jedná o obavu stěžovatelů, že při podání dovolání dojde k překročení šedesátidenní lhůty stanovené pro podání ústavní stížnosti, vláda opět odkazuje na judikaturu Ústavního soudu, jenž v obdobných případech doporučuje současné podání ústavní stížnosti a dovolání. V takovém případě nehrozí nebezpečí, že by Ústavní soud odmítl ústavní stížnost pro opožděnost, ale naopak je „odloží“ a rozhodne o jeho přípustnosti až po rozhodnutí odvolacího soudu.

59. Stěžovatelé naproti tomu tvrdí, že se tento postup neopírá o žádné zákonné ustanovení a neřeší nastalý problém, neboť by v tomto případě hrozilo, že Nejvyšší soud vyhověl návrhu na vyslovení přípustnosti dovolání a postoupí věc soudu nižšího stupně k dalšímu řízení, zatímco Ústavní soud odmítne ústavní stížnost, a rozhodne tak ve věci samé. Existovalo by potom konečné rozhodnutí ve věci, kterou by zároveň projednávaly obecné soudy. Stěžovatelé dále tvrdí, že většina rozhodnutí Ústavního soudu, na něž se vláda odvolává, byla vydána až po vydání rozhodnutí v jejich věci a že jednotlivé senáty tohoto soudu nemají na věc stejný názor.

b) Hodnocení Soudů

60. Soud již výše připomenul, že mu nepřísluší nahrazovat vnitrostátní soudy. Výklad vnitrostátního práva přísluší v první řadě vnitrostátním orgánům a zejména soudům. Úkolem Soudu je pouze ověřovat slučitelnost účinků takového výkladu s Úmluvou. A tak je tomu i v případě, kdy se jedná o soudní výklad procesních pravidel, jako je lhůta k předložení listin nebo k podání právního prostředku nápravy (viz rozsudek ve věci *Tejedor García proti Španělsku* ze dne 16. prosince 1997, *Sbírka* 1997-VIII, str. 2796, § 31). Právní úprava formálních náležitostí a lhůt, které je nutno dodržovat při podání právního prostředku nápravy, směřuje k zajištění řádné správy soudnictví a zejména k zachování právní jistoty. Dotčené osoby musí oprávněně očekávat, že tato pravidla budou aplikována (viz výše uvedený rozsudek ve věci *Miragall Escolano a ostatní proti Španělsku*, § 33).

61. „Právo na projednání věci soudem“, jehož součástí je právo na přístup k soudu, není absolutní a připouští jistá omezení, zejména co se týče podmínek přípustnosti právního prostředku nápravy, neboť samotná jeho povaha vyžaduje právní úpravu na úrovni státu, který má v tomto ohledu určitý prostor pro uvážení (viz rozsudky ve věci *Garcia Manibardo proti Španělsku*, č. 38695/97, § 36, ESLP 2000-II, a ve věci *Mortier proti Francii* ze dne 31. července 2001, č. 42195/98, § 33). Uplatňovaná omezení ovšem nemohou zužovat možnosti jednotlivce takovým způsobem či v takové míře, že by došlo k zásahu do samotné podstaty tohoto práva. Tato omezení jsou v souladu s článkem 6 odst. 1 pouze tehdy, sledují-li legitimní účel a existuje-li vztah přiměřenosti mezi použitými prostředky a sledovaným účelem (viz rozsudek ve věci *Guérin proti Francii* ze dne 29. července 1998, *Sbírka* 1998-V, § 37).

62. Soud rovněž poznamenává, že „článek 6 nepožaduje, aby smluvní státy zřizovaly odvolací či dovolací soudy. Nicméně stát, kde soudy tohoto typu existují, je povinen dbát na to, aby se na ty, kteří se na ně obracejí, vztahovaly základní záruky obsažené v článku 6“ (viz rozsudek ve věci *Khalfaoui proti Francii*, č. 34791/97, § 37, ESLP 1999-IX). Slučitelnost omezení upravených ve vnitrostátním právu s právem na přístup k soudu, které je zakotveno ve výše uvedeném ustanovení, závisí na zvlátnostech daného řízení, přičemž je třeba brát ohled na celý případ vedený v rámci vnitrostátního právního řádu, a na úlohu, kterou přitom hraje Nejvyšší soud s tím, že podmínky přípustnosti dovolání mohou být přísnější než u odvolání (*ibidem*).

63. V daném případě přípustnost dovolání podle § 239 odst. 2 občanského soudního řádu zcela závisela na názoru dovolacího soudu na otázku, zda má napadené rozhodnutí „po právní stránce zásadní význam“. Za těchto okolností ani stěžovatelé, ani jejich právní zástupkyně nebyli schopni zhodnotit možnosti úspěchu jejich dovolání, pokud se jedná o jeho přípustnost, a to tím spíše, že odvolací soud nevyhověl jejich návrhu na vyslovení přípustnosti dovolání. Jestliže by bylo dovolání stěžovatelů zamítnuto, hrozilo by jim, že jejich ústavní stížnost bude odmítnuta pro opožděnost.

64. Co se týče současného podávání dovolání a ústavní stížnosti, které doporučuje vláda, Soud souhlasí s názorem stěžovatelů, že tento postup je nahodilý a nemá oporu v ustanoveních zákona a že není vhodným řešením, které by vyhovovalo požadavku právní jistoty. Soud nesdílí názor vlády, že v tomto případě mají stěžovatelé povinnost podat navíc k dovolání také ústavní stížnost s totožným základem. I kdyby stěžovatelé takto postupovali, nemohli by předvídat, zda jejich dovolání bude přípustné či nikoli, dokud o něm nerozhodne dovolací soud. A Ústavní soud by rovněž nemohl předvídat, jak dovolací soud o této otázce rozhodne. Dovolací soud by mohl dovolání prohlásit za nepřipustné, zamítnout je, anebo zrušit napadené rozhodnutí; pouze v posledním z těchto případů je zcela zjevné, že dovolání je procesním prostředkem ve smyslu § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu. Mezitím by však nic nebránilo Ústavnímu soudu projednat ústavní stížnost a vydat rozhodnutí. To by však vedlo k právní nejistotě.

65. Soud se navíc domnívá, že jednotlivec se jen s obtížemi může obeznámit s tímto postupem vzhledem k tomu, že rozhodnutí soudce zpravodaje o odmítnutí ústavních stížností se zveřejňují pouze tehdy, rozhodne-li tak plénium, k čemuž ve skutečnosti dochází jen zřídka. Soudce zpravodaj by však mohl vzít v úvahu § 75 odst. 2 písm. a) výše uvedeného zákona, podle něhož Ústavní soud neodmítne přijetí ústavní stížnosti, i když nebyly vyčerpány všechny procesní prostředky, jestliže stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele.

66. Soud se rovněž domnívá, že jestliže stěžovatelé nepodali dovolání, Ústavní soud by případně mohl sám posoudit přípustnost dovolání. Jestliže by posouzení přípustnosti dovolání bylo sporné, Ústavní soud by měl uplatnit obdobu výhody *in dubio pro reo* a ústavní stížnost přijmout.

67. Soud se v každém případě domnívá, že uplatnění pravidel přípustnosti ústavní stížnosti, tak jak bylo vylíčeno stranami, nepřispívá k zajištění řádného chodu spravedlnosti, jelikož jednotlivcům znemožňuje využít dostupných právních prostředků nápravy.

68. Soud se dále domnívá, že jak požadavek na vyčerpání „všech procesních prostředků“ obsažený v § 72 odst. 2 a § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu bez rozlišování mezi řádnými a mimořádnými opravnými prostředky, s výjimkou obnovy řízení, tak i nemožnost předvídat přípustnost dovolání s ohledem na použití § 239 odst. 2 občanského soudního řádu, znamenají porušení samotné podstaty práva na prostředek nápravy, jelikož na stěžovatele kladou nepřiměřené břemeno narušující spravedlivou rovnováhu mezi legitimní potřebou zajistit dodržování formálních podmínek pro podání ústavní stížnosti k Ústavnímu soudu a právem na přístup k tomuto soudu. Podle judikatury Soudu navíc dovolání, které je mimořádným opravným prostředkem, na nějž není právní nárok a jehož uplatnění je zcela ponecháno na uvážení Nejvyššího soudu, není považováno za účinný právní prostředek nápravy, který by stěžovatelé byli povinni vyčerpat (viz rozsudek ve věci *Esposito proti Itálii* (rozh.), č. 20855/92, ze dne 16. října 1996).

69. Znovu je třeba zdůraznit, že se v daném případě nejedná o pouhý problém výkladu zákonnosti, ale o neuvážený výklad procesního pravidla, který stěžovatelům znemožnil, aby byla projednána meritorní stránka jejich návrhu. Tím došlo k porušení práva na účinnou soudní ochranu (viz *mutatis mutandis* výše uvedený rozsudek ve věci *Miragall Escolano a ostatní proti Španělsku*, § 37). S přihlédnutím k souhrnu okolností případu se Soud domnívá, že stěžovatelé byli rozhodnutím Ústavního soudu připraveni o právo na přístup k soudu a tím i o právo na spravedlivý proces zaručené v článku 6 odst. 1 Úmluvy.

70. K porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy tedy došlo.

II. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

71. Článek 41 Úmluvy zní:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Škoda

72. Stěžovatelé se domáhají náhrady materiální škody ve výši 10 000 000 korun českých (Kč), tj. 344 828 euro (EUR). Přitom uvádějí, že rozhodnutí Lékařské společnosti způsobilo pokles počtu jejich pacientů a ohrozilo existenci jejich svobodného povolání a že tímto došlo k zásahu do jejich hospodářských zájmů.

73. Pokud se jedná o morální újmu způsobenou snížením důvěryhodnosti homeopatických metod, stěžovatelé se domnívají, že konstatování porušení Soudem a jeho zveřejnění vládou v celostátním tisku by poskytly dostatečné spravedlivé zadostiučinění.

74. Vláda namítá, že stěžovatelé neprokázali ani existenci příčinné souvislosti mezi údajně utrpěnou materiální škodou a tvrzeným porušením, ani skutečný základ částky požadované z důvodu zásahu do jejich hospodářských zájmů. Proto vláda navrhuje tento návrh zamítnout.

75. Co se týče návrhu na náhradu morální újmy, vláda sdílí názor stěžovatelů, že konstatování porušení poskytuje dostatečné spravedlivé zadostiučinění. K jejich návrhu na zveřejnění této skutečnosti v celostátním tisku vláda uvádí, že nelze prokázat, zda by tento krok měl vliv na dobrou pověst stěžovatelů jakožto lékařů praktikujících homeopatii. Vláda dále uvádí, že všechny rozsudky Soudu vydané proti České republice jsou zveřejňovány v českém jazyce na internetové stránce Ministerstva spravedlnosti.

76. Soud se domnívá, že základ pro poskytnutí spravedlivého zadostiučinění v daném případě spočívá ve skutečnosti, že stěžovatelé nemohli využít práva na spravedlivý proces, jehož součástí je právo na přístup k soudu, ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy. Soud nezjistil příčinnou souvislost mezi materiální škodou, kterou uvádějí stěžovatelé, a konstatovaným porušením článku 6. Soud není s to odhadnout, jak by dopadlo řízení, pokud by Ústavní soud projednal ústavní stížnost stěžovatelů a vyhověl jí. Z těchto důvodů není náhrada škody v tomto případě odůvodněná.

77. Soud souhlasí se stranami, že konstatování porušení je postačující náhradou způsobené morální újmy.

B. Náklady řízení

78. Stěžovatelé rovněž požadovali částku 9 674 Kč (334 EUR) jako náhradu nákladů řízení před vnitrostátními soudy a před Soudem, přičemž se opírají o advokátní tarif (vyhláška č. 177/1996 Sb.). Stěžovatelé uvádějí, že se svou právní zástupkyní uzavřeli ústní dohodu, podle níž jí uhradí veškeré náklady po skončení řízení před Soudem, a proto Soudu nepředkládají žádnou fakturu.

79. Vláda toto rozhodnutí ponechává na uvážení Soudu.

80. Podle judikatury Soudu může být stěžovateli přiznána náhrada jeho nákladů a výloh pouze potud, pokud je prokázán jejich základ, nezbytnost a účelnost vynaložené částky (viz například rozsudek ve věci *Bottazzi proti Itálii* [VS], č. 34884/97, § 22, ESLP 1999-V, §

30). Soud vzhledem k výše uvedeným kritériím a k informacím, které má k dispozici, přiznává v daném případě na základě ekvity částku 330 EUR jako náhradu nákladů a výloh.

C. Úroky z prodlení

81. Soud považuje za přiměřené, aby se úroky z prodlení zakládaly na úrokové sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky zvýšené o tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy, co se týče spravedlivosti řízení před obecnými soudy;
2. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy, co se týče přístupu k Ústavnímu soudu;
3. *rozhoduje*, že konstatování porušení poskytuje samo o sobě dostatečné spravedlivé zadostiučinění za morální újmu, kterou stěžovatelé utrpěli;
4. *rozhoduje*,
 - a) že žalovaný stát musí uhradit stěžovatelům náklady řízení ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy se rozsudek stane konečným podle článku 44 odst. 2 Úmluvy, ve výši 330 EUR (tři sta třicet euro), přičemž tato částka bude převedena do národní měny žalovaného státu podle kurzu platného v den platby, jakož i uhradit každou případnou částku dlužnou jako daň;
 - b) že od uplynutí výše uvedené lhůty až do zaplacení bude stanovená částka navyšována o prostý úrok se sazbou rovnající se úrokové míře marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body;
5. *zamítá* ostatním požadavky stěžovatelů na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno ve francouzském jazyce a písemně sděleno dne 12. listopadu 2002 v souladu s článkem 77 odst. 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

S. DOLLÉ
tajemnice

J.-P. COSTA
předseda